

excluziune socială în perspectiva integrării europene ; enclave culturale tradiționale în fața postmodernității.

Specialiștii, studenții, dar și publicul larg dispun acum de un vocabular științific, bine documentat și redactat într-un stil limpede, care să-i ajute la înțelegerea propriilor neliniști, angoase, a vieții personale, precum și la cunoașterea publică a vieții sociale, prin identificarea unor mecanisme psihosociale ce fac inteligibile comportamente, atitudini, credințe, legături culturale adânci, ce dau sens opțiunilor și șanselor de viață specifice societății românești în tranziție, cu toate contradicțiile și incoerențele acesteia.

Maria Larionescu

Ioan Mihăilescu

Sociologie generală. Concepte fundamentale și studii de caz,
Iași, Editura Polirom, 2003, 398 p.

Am cumpărat cartea profesorului Ioan Mihăilescu având câteva așteptări bine definite : audiasem ca student cursul de sociologie generală, unul dintre cele mai bune dintre cele oferite la momentul respectiv (mijlocul anilor '90) de Catedra de Sociologie a Universității din București. Mă așteptam ca volumul de față să urmeze în linii mari structura unui manual, a unei introduceri în sociologie numai bune de recomandat studenților din primii ani sau prietenilor interesați de sociologie ca exercițiu intelectual.

Surpriza a fost să descopăr că lucrarea înseamnă mai mult decât atât, în special datorită așa-numitelor „studii de caz”, în fapt articole extrem de consistente și fine analize ale realității românești. Fără îndoială, cartea se constituie în primul rând într-o introducere în sociologie, competență și bine scrisă, trecând în revistă teme mari, cum ar fi cultura, socializarea, relațiile sociale, relația dintre status și rol, familia, organizarea

socială, procesele sociale, comunitatea, stilurile de conducere etc. Se adaugă câteva capitole dedicate sociologiei ca știință, precizându-i locul în cadrul mai larg al științelor sociale, precum și principalele ramuri și obiectului lor de studiu. Prezentarea excellează prin limbajul accesibil, transmitând cititorului, interesat de cunoașterea sociologiei, nu doar numele conceptelor de bază și taxonomiile clasice, ci, mai ales, un mod de înțelegere profundă și sistematică a sensurilor acestora, a demersului de analiză practicat în explorarea și explicarea fenomenelor și proceselor sociale. Un glosar și un indice de autori completează expunerea, ambele dovedindu-se a fi instrumente utile în parcurgerea lucrării. Lipsesc, din păcate, sugestiile de la sfârșitul fiecărui capitol pentru lecturi suplimentare. Chiar dacă unele titluri sunt menționate în text, găsesc că o astfel de secțiune ar fi fost extrem de folositoare pentru cei interesați de aprofundarea fiecărui domeniu în cauză.

Lucrarea lui Ioan Mihăilescu se constituie într-o importantă sursă (și) pentru analiza societății românești. Oarecum inedită în contextul sociologiei de la noi este prezența la sfârșitul majorității capitolelor a unor „studii de caz”. Acestea sunt constituite dintr-o serie de materiale interesante, unele publicate ca articole de sine stătătoare la începutul anilor '90 în jurnale științifice internaționale, altele inedite. Sunt analizate, pe rând, situația științelor sociale din România, începând cu perioada comunistă și până în prezent, stereotipurile autodefinirii românilor, fenomenul violenței, schimbarea modelelor familiale, birocrăția în România, reforma cercetării și a învățământului superior, reforma agriculturii și implicațiile ei sociale etc.

Fiecare articol în parte beneficiază de un grad ridicat de elaborare, îmbinând adesea dezvoltările teoretice cu susținerea empirică, precum și descrierea cu interpretarea originală a fenomenelor și proceselor analizate. Neașteptată este însă absența, în multe dintre

aceste studii de caz, a referințelor și trimiterilor către alte lucrări similare. Spre exemplu, unul dintre materialele pe care le consider – prin prisma intereselor mele de cercetare – ca numărându-se printre cele mai interesante scrise pe această temă în sociologia românească este dedicat dinamicii valorilor sociale, a modurilor de a gândi determinate social, în România, începând cu perioada comunistă și până în prezent. Structurat în două studii de caz succesive („Schimbări ale modului de gândire în spațiul românesc”, respectiv „Valori și norme sociale în perioada de tranziție”, 55-64 și 65-76), materialul propune și argumentează empiric o explicație coerentă și pertinentă, departe de orice perspectivă ideologică, a transformărilor din România postcomunistă. În centrul atenției se află transformările modurilor de a gândi, fiind trecute în revistă modificările suferite de orientările valorice din sfere diferite: viața publică, familia, relațiile comunitare, credințele religioase, etica muncii și activitatea economică, structura socială etc. Linia pe care se înscriu cele două articole (mai ales ultimul, cel referitor la perioada de tranziție) nu este singulară. Literatura existentă oferă destule resurse în acest sens, centrate fie pe cazul altor țări din spațiul ex-comunist european, fie pe întreaga regiune în ansamblul său, fie chiar pe România (vezi Sztompka, Verdery, Sawka, Larry Ray, Richard Rose, Szelenyi etc. sau L. Vlăsceanu, D. Sandu, V. Pasti, S. Chelcea ș.a. dintre autorii români). Probabil că trimiteri către aceste surse ar fi fost benefice pentru materialul în cauză, dar mai ales pentru publicul cărui îi este adresat, atât prin îndrumarea către studii aprofundate, cât și prin sugerarea indirectă a metodei de analiză practică în științele sociale moderne. Din fericire, autorul compensează prin explicația elegantă, precisă, coerentă și consistentă, prin exploatarea unei experiențe și intuiții sociologice absolut remarcabile.

Pe ansamblu, cartea rămâne una esențială pentru înțelegerea sociologiei, accesibilă oricărui cititor, dar și stimulativă pentru dezvoltarea explicațiilor privind societatea românească. Demersul sociologic bine structurat și deosebit de analitic mă determină să recomand lucrarea spre lectură aprofundată tuturor celor interesați de analiza realității sociale, ca exercițiu intelectual, celor aflați la începutul studiilor sau chiar deja implicați în cercetarea socială, precum și celor preocupați de administrarea societății românești.

Bogdan Voicu

Katherine Verdery

Socialismul : ce a fost

și ce urmează, Iași,

Institutul European, 1996],

2003, 395 p.

Științele sociale urmează trei căi majore de abordare a comunismului și a transformărilor postcomuniste. Cel mai frecvent demers este cel al abordărilor de natură instituțională, axate mai ales pe analiza „dublei tranziții” a câmpului politic și a relațiilor economice, având în centrul discursului marketizarea și democratizarea. Analiza survine mai ales la nivel macrosocial, utilizând date agregate în perspectivă longitudinală sau centrându-se pe analiza documentelor sociale, cu precădere a legislației.

Al doilea tip de abordare aduce în prim-plan indivizii și valorile sociale. Cultura este privită drept un element determinant al schimbării sociale, care, la rândul ei, o transformă. Discursul se plasează însă tot la nivel macrosocial, fie prin generalizarea experiențelor particulare descrise în literatura existentă, fie prin analiza datelor de sondaj.

Majoritatea tranzitologilor și a cercetătorilor preocupați de analiza comunismului